

સોના-નાવડી

ઝવેરચંદ મેઘાણી

ગાજે ગગને મેહુલિયા રે,
વાજે વરસાદ ઝડી.
નદી-પૂર ધૂધવિયાં રે,
કાંઠે બેઠી એકલડી!
મારા નાના ખેતરને રે,
શેઢે હું તો એકલડી!

મેં તો ધાન વાઢી ઢગલા કરિયા,
ફૂંડાં ગાંસડે ગાંસડીએ ભરિયાં;
ત્યાં તો વાદળ ધોર તૂટી પડિયાં.

બીજું ઓથ વિનાની રે,
અંગે અંગે ટાઢ ચડી;
મારા નાના ખેતરને રે,
શેઢે હું તો એકલડી.

સામે કાંઠે દેખાયે રે,
વા'લું માતું ગામડિયું;
ગોવાલણ-શી વાદળીએ રે
વીંટયું જાણે ગોકળિયું.

મારી ચૌદિશે પાણીડાં નાચી રહ્યાં,
આખી સીમેથી લોક અલોપ થયાં,
દિનાનાથ રવિ પણ આથમિયા.

ગાંડી ગોરજ ટાણે રે
નદી અંકલાશ ચડી,
એને ઉજ્જડ આરે રે
ભીભી હું તો એકલડી;
મારા નાના ખેતરને રે,
શેઢે હું તો એકલડી.

પેલી નૌકાનો નાવિક રે
આવે ગાતો: કોણ હશે?
મારા દિલડાનો માલિક રે
જૂનો જાણે બંધુ દીસે.
એની નાવ ફૂલ્યે શઢ સંચરતી,
એની પંખી-શી ડોલણહાર ગતિ,
નવ વાંકીચૂકી એની દૃષ્ટિ થતી,

આવે મારગ કરતી રે
પ્રચંડ તરંગ વિષે;
હું તો દૂરેથી જોતી રે:
જૂનો જાણે બંધુ દીસે;
પેલી નૌકાનો નાવિક રે
આવે ગાતો: કોણ હશે?

ક્રિયા દૂર વિદેશે રે
નાવિક, તારાં ગામતરાં?
તારી નાવ થંભાવ્યે રે
આંહીં પલ એક જરા!

તારી જ્યાં ખુશી ત્યાં તું જજે સુખથી,
માતું ધાન દઉં તુંને વા'લપથી,
તુંને ફાવે ત્યાં વાપરજે, હો પથી!
મારી લાણી લેતો જા રે
મોઢું મલકાવી જરા,
મારી પાસ થાતો જા રે
આંહીં પલ એક જરા.
ક્રિયા દૂર વિદેશે રે
નાવિક, તારાં ગામતરાં!

લે લે ભારા ને ભારા રે!
હતું તે સૌ દીધ ભરી.
મારી જૂની પછેડી ને દાતરડી,
મારાં ભાતની દોણી ને તાંસળડી,
તુંને આપી ચૂકી સર્વ વીણી વીણી.
રહ્યું લેશ ન બાકી રે, રહ્યું નવ કંઈચે પડી;
રહી હું જ એકાકી રે,
આવું તારી નાવે ચડી;
લે લે ભારા ને ભારા રે!
— છલોછલ નાવડલી.

હું તો ચડવાને ચાલી રે,
નાવિક નીચું જોઈ રહે;
નવ તસુ પણ ખાલી રે,
નૌકા નહિ ભાર સહે.
મારી સંપત વહાલી રે,
શગોશગ માઈ રહે.

નાની નાવ ને નાવિક પંથે પળ્યાં,
ગગને દળ-વાદળ ઘેરી વળ્યાં;
આખી રાત આકાશેથી આંસુ ગળ્યાં.

સૂની સરિતાને તીરે રે,
રાખી મુંને એકલડી.
મારી સંપત લૈને રે
ચાલી સોના-નાવડલી.
મારા નાના ખેતરને રે
શેઢે હું તો એકલડી.

Shonar Tori – The Golden Boat

Original Bengali : Rabindranath Tagore

Clouds rumbling in the sky; teeming rain.
I sit on the river bank, sad and alone.
The sheaves lie gathered, harvest has ended,
The river is swollen and fierce in its flow.
As we cut the paddy it started to rain.

One small paddy-field, no one but me -
Flood-waters twisting and swirling everywhere.
Trees on the far bank; smear shadows like ink
On a village painted on deep morning grey.
On this side a paddy-field, no one but me.

Who is this, steering close to the shore
Singing? I feel that she is someone I know.
The sails are filled wide, she gazes ahead,
Waves break helplessly against the boat each side.
I watch and feel I have seen her face before.

Oh to what foreign land do you sail?
Come to the bank and moor your boat for a while.
Go where you want to, give where you care to,
But come to the bank a moment, show your smile -
Take away my golden paddy when you sail.

Take it, take as much as you can load.
Is there more? No, none, I have put it aboard.
My intense labour here by the river -
I have parted with it all, layer upon layer;
Now take me as well, be kind, take me aboard.

No room, no room, the boat is too small.
Loaded with my gold paddy, the boat is full.
Across the rain-sky clouds heave to and fro,
On the bare river-bank, I remain alone -
What had has gone: the golden boat took all.

(અંકલાશ = આકાશ. લાણી = લણેલ ધાન્ય.
ભાતની ઠોણી = ખેતરે કામ કરનાર માટે લઈ જવાનાં ભોજનની છાશની
મટુકી. તાંસળડી = તાંસળી, કાંસાનો વાડકો.)